

“La veu em frisa”

(Montserrat Abelló)

Sant Jordi 2015

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Serveis Territorials a Tarragona

Ple pel Català al Camp de Tarragona

SUMARI

1. La veu em frisa (poema de M. Abelló)	3
2. El nen que sempre deia no (conte de V. Bermejo i M. Gallardo)	4
3. L'avi, el nét i el cavall (conte de V. Bermejo i M. Gallardo)	6
4. Els límits de ca la Polònia (llegenda de l'Alt Camp).....	8
5. Marieta Cistellera (cançó tradicional de Sant Jordi).....	11
6. Del casament de compare Llop i comare Guilla (rondalla del Camp de Tarragona)	12
7. Sant Jordi i el drac (llegenda tradicional Catalana)	13
8. Els dos ases (faula d'Isop)	16
9. La gesta del nedador (llegenda del Baix Penedès)	17
10. Desenes de miratges (poema de M. Abelló).....	19
11. La pastoreta i la Mare de Déu (llegenda del Baix Camp)	20
12. La mona i el dofí (faula de la Fontaine).....	22
13. El jugador empedreït (llegenda del pont del Diable).....	23
14. El salt de la reina mora de Siurana (llegenda del Priorat)	24
15. Envejo els ocells (poema de M. Abelló).....	26
16. La guineu i la cigonya (conte de V. Bermejo i M. Gallardo)	27
17. La processó de les rates (llegenda del Tarragonès)	28

TEXT NÚM. 1

La veu em frisa (de Montserrat Abelló)

La veu em frisa.

I em pregunto quin seny
m'obre al camí

fins a l'extrem ocult
on regna el sentit,
i no deixa que estranys

pressentiments se m'enduguin
enllà del llindar
de la bogeria.

Perquè ja fa massa anys
que espero i el temps
se m'ha fet extrem. I ja no sé...

Potser és la força del costum
el que em manté o aquella espurna
d'esperança que no em deixa.

I tossuda m'aferro a
aquestes mans que escriuen
sense gosar mirar-les.

Montserrat Abelló. "La veu em frisa", dins *Són màscares que m'emprovo. Al cor de les paraules: obra poètica 1963-2002*. Barcelona: Proa, 2012, pàg. 265.

TEXT NÚM. 2

El nen que sempre deia no (del llibre *Contes per explicar en 1 minut*)

Hi havia un nen, aquí en aquesta ciutat, que tenia un problema molt gros: deia que *no* a tot, estava obsessionat pel no. Em penso que es deia Daniel, sí, Daniel.

Al principi, els seus pares i els seus professors no hi donaven importància però, quan va començar a passar el temps i els nen continuava contestant que no a tot, van decidir posar-lo a mans d'especialistes.

Van cridar un preguntador, que li va fer milers de preguntes: “¿Com et dius?, ¿ets un nen?, ¿t'agrada jugar a futbol?”. En fi, va provar un munt de preguntes i res, el nen deia que no, que no i que no. Van provar amb un il·lusionista, un personatge que només donava idees que fessin molta il·lusió. L'il·lusionista li va proposar coses a les quals qualsevol nen que estigués bé del cap hauria contestat afirmativament. “¿T'agradaria anar al parc d'atraccions? ¿Vols que aparegui una tortuga?” No hi havia res a fer, que no, que no i que no.

Van consultar un psicòleg, que l'únic que va poder dir és que era importantíssim que el nen digués que sí almenys una vegada i que d'aquesta manera es curaria, veuria que no passava res i que era molt millor poder dir sí que no.

Els pares, els oncles i els mestres van provar desesperats tota mena de preguntes: “¿Et ve de gust un gelat?, ¿t'agradaria anar a veure *Cent un dàlmates*?, ¿vols sortir al pati?”. Res de res. El nen va dir no.

Fins que un dia, el seu germà, ja tip de tanta gent preguntant, va dir:

–Jo ho puc solucionar.

Tots es van quedar de pedra.

–¿Com? –van preguntar.

–És molt fàcil, deixeu-me fer a mi.

Es va asseure davant del seu germà, tots estaven callats i amb els ulls molt oberts, i li va dir molt seriós:

–Digue'm la veritat, Daniel, ¿t'estaràs tota la vida dient que no a tot?

En Daniel, sense adonar-se del que contestava, ràpidament va respondre: sí.

Tots van començar a aplaudir com bojos. I així es va curar de l'estranya mania de dir que no.

A vegades val més una bona pregunta, que milers de promeses.

Victoria Bermejo i Miguel Gallardo. *Contes per explicar en 1 minut.*
Barcelona: Cercle de lectors, 2002, pag.9.

TEXT NÚM. 3

L'avi, el nét i el cavall (del llibre *Contes per explicar en 1 minut*)

Un dia magnífic, en plena primavera, un avi i un nét que tenien un cavall se'n van anar de passeig pel camp.

El nen anava muntant i l'avi caminava al seu costat gaudint de la natura.

Mira quin riu tan bonic –li deia l'avi–, mira quin arbre, quina ombra tan bona deu fer. I el nen pensava:

“Aquesta terra és molt bonica”.

En un camí es van creuar amb uns camperols i van sentir que deien:

–Caram. Molt bonic, l'avi a peu i el nano tan tranquil assegut al cavall, és que ja no hi ha educació...!

I l'avi i el nét, que ho van sentir, van pensar:

“Potser tenen raó, canviem de lloc”.

Van continuar passejant l'avi a cavall i el nen caminant al costat.

En un prat hi havia una família esmorzant tranquil·lament i quan els van veure van exclamar:

–Quines coses que s'han de veure... l'avi que és el gran muntat a cavall i el nen petit caminant i cansant-se... Si és que...

L'avi i el nét, que ho van sentir, van pensar:

“Potser tenen raó; serà millor que anen tots dos a cavall...”

I així ho van fer, fins que van trobar un grup de defensors dels animals que els van dir:

–Només faltava això, explotar els animals! ¿Per què no pugeu també un piano damunt del cavall perquè rebenti...?

I l'avi i el nen van pensar:

Tenen tota la raó, la nostra càrrega és massa pesada...”

De manera que van baixar tots dos del cavall i van decidir anar caminant cadascun al costat de l'altre.

Van continuar així una bona estona fins que es van creuar amb dues dones que van comentar:

–S’ha de ser babau per tenir un cavall i anar tots dos a peu!

Total, que en sentir això l’avi, tip de tants comentaris, va dir:

“¿Saps què?, tornen a casa i deixem el cavall”.

I és que mai no plou a gust de tothom o, per dir-ho d’una altra manera, no es pot agradar a tothom alhora.

Victoria Bermejo i Miguel Gallardo. *Contes per explicar en 1 minut.*
Barcelona: Cercle de Lectors, 2002, pàg. 85.

TEXT NÚM. 4

Els límits de ca la Polònia (del llibre *La nit que la muntanya va baixar al riu*)

Els germans Coralí de Valls, nascuts en una família castellera de la Colla Vella, eren capaços de muntar ells sols el pilar de cinc. Tot el castell era fet de carn i ossos coralins, des de l'hereu de vint-i-pocs anys que parava a baix fins al més petit, un nen de sis o set anys que feia d'enxaneta. Per a una colla amb experiència com la Vella de Valls, el pilar de cinc no és un castell gaire complicat. Només presenta dificultats el dia de la festa major, que s'escau per Sant Joan, quan el castell esdevé mòbil i es posa a caminar obrint la processó. Aquest dia cal tenir molta força, equilibri i sentit de la coordinació per fer avançar pel carrer la fràgil columna de cinc pisos humans. Cadascú hi ha de posar la seva part, però el lloc sens dubte de més compromís és el de la persona que para a segons, ja que a part de la càrrega de tres persones, té els peus damunt unes espatlles en moviment, de manera que les tremolors li vénen per dalt i per baix. En el pilar dels germans coralins, era en Ramon qui ocupava aquest lloc de compromís, i així, gràcies en bona part a ell, cada any per la festa major portaven el castell fins ben avançat el carrer de la Cort, bon tros més lluny que els seus eters rivals de la Colla Jove.

Vet aquí que en Ramon un dia va prometre a la seva xicota que aquell any havia pensat de portar-li el pilar de cinc davant la porta de casa, i així ho va anunciar als seus germans. La noia vivia ni més ni menys que a ca la Polònia, una de les darreres cases del carrer de la Cort, tan lluny de l'església que era del tot impossible de portar-hi el pilar. Almenys, aquesta era l'opinió dels castellers assenyats, de la seva colla i de la competència, que es van prendre l'anunci com una fatxenderia pròpia del jovent. El Ramon no es va fer enrere. El dia de la festa va encoratjar els seus germans i a l'hora de muntar el pilar va recordar-los que mentre ell no donés l'ordre, el castell no s'aturava ni per mal de morir. El castell va arrencar amb la música de gralles i de timbals, va travessar el pati de l'església, va enfilel el carrer de la Cort al costat del pilar de la Colla Jove i després, quan els seus rivals es van retirar, va continuar tot sol decidit cap al seu objectiu, fins que va arribar davant el portal de la seva estimada. Allí

es va aturar, sense cap mena de tremolor, ferm com un campanar de pedra. La noia, vermella de satisfacció i de vergonya, va exclamar:

–Ja en tinc prou, Ramon. Baixeu d'una vegada!

La gesta es va escampar com una taca d'oli pel món casteller, que va batejar el segon dels coralins amb el sobrenom de *l'Amo del pilar de cinc*.

En Ramon es va casar amb la noia dels seus somnis i va anar a viure a ca la Polònia. Tot i continuar de casteller amb la Colla Vella, mai més va intentar de repetir la gesta de solter, ni amb els seus germans ni amb qualsevol altra formació. Quan els seus fills grimpaven esqueses amunt com esquirols, va pensar que havia arribat l'hora de baixar de les espatlles i deixar pas a la joventut.

Al cap d'uns anys, va arribar el dia més secretament temut per *l'Amo del pilar de cinc*. Resulta que un dels joves de la Colla Vella, que també parava a segons, pocs dies abans de Sant Joan va anunciar que tenia intenció de portar el pilar fins a ca la Polònia. Els companys castellers de primer s'hi oposaven, dient que això era impossible, que tan sols en Ramon va ser capaç de fer-ho una vegada i que *l'Amo del pilar de cinc* no s'ho prendria gaire bé.

–Si els coralins ho van fer també ho podem fer nosaltres —replicava el jove. I a l'últim els va convèncer.

El repte del jove va retornar al món casteller, o sigui a tota la població de Valls, l'expectació i l'interès per la desfilada de Sant Joan, que darrerament havia perdut. En Ramon Coralí aparentava serenitat, com si el desafiament a la seva gesta de joventot no li importés gaire. Amb tot, la processó li anava per dins. A l'hora de la desfilada, els joves de la Colla Vella van muntar el pilar i van arrencar decidits cap al llegendari objectiu de ca la Polònia. En Ramon caminava al costat del pilar per tal d'amortir una caiguda que ell, per primera vegada en la seva vida de casteller, desitjava amb tota l'ànima. Passada la Peixateria, les tremolors que començava a tenir el castell aixecaven entre el públic tota mena de comentaris:

–No tenen pebrots d'arribar-hi. Lo que va fer el Ramon no hi ha Déu que ho pugui igualar.

–És que ell tenia la xicota esperant-lo a la porta. Per una dona es fan autèntiques bestieses.

–Ja ho pot ben dir, ja. L'amor mou muntanyes i castells.

–Deixeu-vos d’històries. És la sang jove la que fa remoure cel i terra, no les dones.

–Sobretot per contradir els vells. Per portar la contrària als vells, el jovent d’avui és capaç de la bestiesa més grossa que us pugueu imaginar.

El pilar continuava dret. Malgrat el fimbreg que el sacsejava de baix a dalt fent tremolar com una fulla el braç estirat de l’enxaneta, el castell cada cop s’acostava més al seu objectiu. I hauria arribat sens dubte a ca la Polònia, si en Ramon no ho hagués impedit a última hora. Tot d’una, quan amb prou feines faltaven un parell de passes per arribar-hi, el vell Coralí donà una empenta al que parava a baix i el castell va fer llenya. La glòria llegendària de *l’Amo del pilar de cinc* se’n va anar per terra al mateix temps que el castell. Hi ha cosa més baixa i vergonyant per a un casteller que fer caure per enveja un castell de la seva colla?

Conten que, d’ençà d’aquell dia, cap altra formació ha intentat de portar el pilar tan lluny, de manera que ca la Polònia continua assenyalant el límit horitzontal dels castellers. Fins que arribi un altre jove, un d’aquestos joves agosarats i temeraris que no es conformen amb les fites marcades pels vells, per inassequibles i sagrades que semblin.

Pep Coll. *La nit que la muntanya va baixar al riu.* (Il·lustracions de Carles Arbat). Barcelona: La Galera, 2008, pàg. 108-112.

TEXT NÚM. 5

Marieta cistellera (del llibre: *D'abans ... i d'ara. Recull de cançons*)

Marieta
cistellera
tu que en saps de fer cistells,
me'n faràs una cistella
per anar a collir clavells.
La cistella la faria
de bon grat galant fadri.
La cistella la faria
si els clavells fossin per mi.

Una rosa en tens en aigua
i un clavell en tens en fresc.
La rosa és per Sant Jordi
i el clavell per al meu promès.

Del llibre: *D'abans ... i d'ara. Recull de cançons*. La Canonja: Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví, 1999, pàg. 108.

TEXT NÚM. 6

Del casament de compare Llop i comare Guilla

(del llibre *La memòria del llop al Camp de Tarragona*)

Un dia la guilla es va voler casar i va pensar que, si es casava amb el guillot, que la sabia tan llarga com ella, poc negoci farien, perquè la dona per anar bé s'ha de casar amb un home toix i sobretot no tan llest com ella. I, cercant cercant casador, va trobar que podria ésser-li un bon partit compare llop, que era més fort que ella per a guanyar-li el pa i defensar-la, i prou tanoca per a ésser l'ase dels cops. I heus ací que de seguida anà a trobar el llop i li va plantejar el cas. El llop li va dir que no sabia pas què volia dir, perquè, en casar i en aquestes galindaines, ell no hi entenia, ja que mai no s'hi havia trobat, però que ell estava pel que ella li digués. La guilla li va dir que per casar-se havien d'anar a l'església, i el babau del llop, trico-trico, la va seguir. Quan foren al davant, la guilla li va dir que ell havia d'entrar-hi mentre ella se n'aniria a endegar els papers a la rectoria. El babau del llop va entrar a l'església i es va asseure dalt de l'ara esperant el que passaria. La guilla, un cop dins de la rectoria, se'n va anar cap al rebost i va agafar el pernil més gros i un bon enfilall de llonganisses, i comes ajudeu-me com si anés cap a l'església, però es va guardar bé prou d'entrar-hi. Els escolans, el sagristà i tota la gent de la rectoria van fer cap a l'església i en trobar el llop van creure que ell era el lladre, i amb uns samalers me li van clavar una pallisa que el van deixar per mort. Mentrestant la guilla va fer-se un tip fins a rebentar. Quan el llop va tornar en si va anar a trobar-la i li va preguntar si ja eren casats, i ella va contestar que sí i que ella ja havia fet el dinar de nocces; no s'havia pogut esperar més i s'havia entaulat. El llop, mig mort, va donar-se per casat mentre la guilla pensava: "Em sembla que he trobat un bon marit".

Albert Manent. *La memòria del llop al Camp de Tarragona.* Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau Palomar". [Riudoms], 2000. pàg. 122-123. [Contada per a Teresa Bernat, de Reus (1918)].

TEXT NÚM. 7

Sant Jordi i el drac

(text adaptat del llibre *Mil anys de llegendes catalanes*, de Michel Cossem)

En el temps en què els musulmans regnaven a Còrdova, hi havia a Catalunya un rei cristià molt estimat pels seus súbdits, que tenia una filla de gran bellesa, admirada per tothom.

En aquella època, les terres catalanes estaven assolades per un monstre alat amb cap de serp. El seu cos era gegantí, amb terribles banyes. Els seus ulls llançaven flames i de la seva gola, armada amb terribles ullals, sorgien bafarades d'un fum insuportable. Tenia tot el cos cobert d'escates que cap arma no podia traspasar.

El monstre duia el terror per allà on passava, ensorrava les cases, devorava el bestiar i de vegades també les dones i els infants. L'angoixa es feia més dolorosa cada dia que passava, i un grup de dones ploroses, amb els fills als braços, van anar a suplicar al rei que disposés un exèrcit per anar a combatre el monstre.

Els millors soldats van entaular el combat. Cap fletxa ni cap espasa no van fer mal al monstre, com tampoc no el van ferir les pedres llançades violentament ni l'oli bullent que li van tirar pel damunt.

Després d'aquell fracàs, la fam es va instal·lar dins els murs de la ciutat. La gent moria de gana cada dia. Els qui tenien encara algunes forces, sortien per provocar el drac, per tal de cansar-lo. Gairebé tots eren esclafats. Aviat, com que ningú no volia sortir, es va haver de designar per sorteig aquells que anirien a fer front a la bèstia. Un dia, li va correspondre a la princesa. El rei es va negar a separar-se de la filla, però ella va suplicar-li que la deixés sortir.

I va sortir, doncs, a combatre el monstre.

Amb la primera llum de l'alba, la princesa, vestida amb una llarga túnica blanca, amb la cintura cenyida per un ample cinyell blau, va creuar la porta de la ciutat i va avançar cap al drac. Els seus llargs cabells onejaven al vent de la plana. Es va dirigir cap a un bosc d'eucaliptus. De les muralles estant, la gent de Barcelona la seguia amb els ulls, resant perquè tingués èxit. Aviat, la van perdre de vista.

Amb això, en el moment que es va trobar enmig del bosc, la princesa va veure un bell cavaller que avançava cap a ella.

–On aneu, senyor tan d'hora? –va preguntar-li ella–, No sabeu potser, que un drac habita aquestes terres?

–Ho sé –va respondre el cavaller– , iestic aquí per defensar-vos.

–Fent-ho, poseu en perill la vostra vida, cavaller. Us demano que m'abandoneu a la meva sort.

–De cap de les maneres! Us quedareu aquí, en aquest bosc, i seré jo qui atacarà el monstre.

–No! No! –va cridar, inútilment, la princesa.

Quant el cavaller avançava en direcció a la caverna del monstre, la princesa el va cridar:

–Digueu-me, almenys, el vostre nom!

–Jordi.

Aleshores, Jordi va llançar el seu cavall contra el monstre, que tot just es despertava. Un enorme rugit va fer tremolar la terra, van sortir flames dels ulls i de la boca del drac, i la lluita va començar.

El cavaller i la seva muntura desapareixen ara sota el monstre, i de seguida, d'un hàbil cop de ronyons, Jordi s'aixecava per damunt del drac per intentar colpir-lo. La terrible bèstia rugia sense parar. El combat va durar tot el dia, i aixecava núvols de pols que impedien de veure bé el que passava. Al vespre, els dos combatents estaven exhausts. Però Jordi va tenir encara prou forces per aixecar la llança i enfonsar-la entre dues escates del monstre.

El drac, vençut, va proferir un crit terrible i va caure a terra.

Aleshores, Jordi es va acostar a la noia i li va pregar que li donés els seu cinyell blau. La princesa, desconcertada, l'hi va donar immediatament.

El cavaller va lligar el cinyell al coll del monstre i va donar-ne l'altre extrem a la princesa.

–Aneu! –va dir-li–. Conduïu el vostre enemic al vostre pare: n'esteu deslliurats per sempre més.

D'un salt, Jordi va muntar el seu cavall blanc i se'n va anar al galop.

La princesa va mirar com s'allunyava, sense temps de dir-li res. Aleshores, de nou tota sola, va estirar el cinyell i, tot arrossegant el drac ferit, es va presentar a les portes de la ciutat, entre les aclamacions de la multitud. Es va precipitar, sanglotant, als braços del seu pare.

Pel que fa al drac, va viure encara miserablement uns quants dies, i va acabar morint en un fossat, sota l'atenta mirada dels vilatans.

Michel Cosem. *Mil anys de llegendes catalanes.* Barcelona: Edicions Baula, 1998, pàg. 13-18.

TEXT NÚM. 8

Els dos ases (del llibre *Faules d'Isop i La Fontaine*)

Dos ases anaven fent camí. L'un carregat de sal i l'altre d'esponges. De cop i volta van veure que un riu els barrava el pas, i no van saber què fer.

Van rumiar-s'ho una bona estona, aturats a la riba, fent plans i més plans sobre com travessar-lo. Per fi l'ase carregat de sal va voler passar per sobre d'unes lloses que hi havia; però es va entrebancar, i va caure a l'aigua amb tota la càrrega que duia.

Quan es va aixecar s'adonà, amb molta alegria, que l'aigua havia dissolt la sal i ja no havia de carregar tant de pes. D'aquesta manera li va ser molt fàcil arribar a l'altra banda.

L'ase que s'ho contemplava de l'altra riba estant, va voler tenir la mateixa bona sort del seu company, i es va tirar de dret a l'aigua amb tot el que portava.

Però les esponges, plenes d'aigua, havien augmentat tant de pes, que li era impossible sortir del riu; i malgrat els seus molts esforços, el corrent del riu i la càrrega van poder més que ell, i va morir ofegat.

El remei que a mi m'ha curat,
A tu et pot deixar malparat.

Faules d'Isop i La Fontaine. Madrid: Susaeta Ediciones SA, 1999. pàg. 75.

TEXT NÚM. 9

La gesta del nedador (del llibre *La nit que la muntanya va baixar al riu*)

Quan els exèrcits cristians van reconquerir als musulmans les terres del Penedès, van topar prop de la costa amb una fortalesa que no hi havia manera de prendre. Es trobava dalt d'un turonet a mitja hora escassa del mar, entre Cunit i el Vendrell. El capità dels cristians, veient com tots els atacs s'estavellaven contra les muralles, va anunciar que estava disposat a regalar el castell i les terres de conreu a qui li facilités qualsevol enginy per apoderar-se'n. I la promesa no solament anava adreçada als seus soldats, sinó també als pagesos i als pescadors dels pobles veïns.

L'anunci va arribar a orelles d'un jove pescador. El xicot vivia en una barraca a tocar de la platja i no tenia altres terres per conrear que el mar, que no és de ningú i que quan s'enfurisma fa pagar molt cars els seus fruits. I com que el mar s'enfurismava tot sovint i llavors val més no tenir-hi tractes, el pescador es passava les hores rumiant la manera de pescar. Fins que una nit li va semblar que havia trobat un esquer eficient, que no podia fallar. L'endemà va anar a veure el capità dels cristians i li va dir que ell havia ideat la manera de conquerir el castell. Que es prepararessin per fer l'atac la propera nit de lluna nova, i que aquella nit hi entrarien sense gaires dificultats.

–I per què hi hem de poder entrar, aquesta vegada? –va preguntar el capità—. Que no ho saps, xicot, que el rei dels musulmans és molt astut i sap defensar molt bé les muralles?

–El rei no serà al castell aquella nit. Jo l'hauré mort abans.

–Tu? I com ho faràs?

–No us ho diré pas, senyor –va fer el xicot. El pescador era pobre, no ruc, de manera que va voler guardar en secret la idea per evitar que altres la hi prenguessin. Vosaltres prepareu l'atac i us juro com hi ha Déu que el castell serà vostre.

Al capità li costava de creure que un noi com ell pogués matar el rei dels musulmans. Amb tot, com que en cas de trobar la resistència acostumada ordenaria immediatament la retirada, va preparar els seus soldats per a un nou atac.

El pescador no pensava pas matar el rei dins del castell, sinó fora de les muralles. Des de la barraca de la platja, havia reparat que el rei tenia el costum de prendre banys de mar. Cada nit sortia a la platja a través d'un túnel secret que anava fins al castell i es banyava vigilat de prop per un escamot de guardians. Quan la lluna va minvar fins a fer-se fonedissa al cel, el pescador es va posar un vestit i una cabellera al cap, i així, disfressat de dona, va caminar per la vora del mar cap a l'indret dels banys reials. Els vigilants van posar-se en guàrdia, però el rei els va dir que deixessin que s'acostés. Una dona descalça i desarmada li feia més goig que no pas por. Quan va ser davant del rei, va obrir els braços, però en comptes d'abraçar-lo, com ell es feia il·lusions, li va clavar al cor el punyal que duia amagat a la màniga. Amb una esgarrapada, es tragué la disfressa (perruca, vestit i popes postisses) i es capbussà al mar, que era negre com la tinta.

A l'acte van acudir els guàrdies. Els uns es van llançar al mar a la caça de l'assassí, mentre els altres intentaven debades auxiliar el rei, que es dessagnava a raig fet damunt la sorra. Aviat els perseguidors van cridar des de l'aigua els seus companys de la platja que anessin al castell a buscar reforços i una embarcació per atrapar el fugitiu. Poc després, quan la notícia de l'atemptat va arribar al castell, tots els soldats de la guarnició van abandonar els llocs de guàrdia i es van mobilitzar cap a la platja.

Entretant, el pescador, que nedava com els peixos, amb quatre braçades s'havia escapolit dels seus perseguidors i, emparat per la foscor, havia fet mitja volta cap a les roques on abans havia deixat la roba i el calçat. Un cop vestit, es va encaminar cap al castell i quan hi va arribar, ja era dels cristians, els quals amb prou feines havien trobat resistència. El capità el va rebre com un heroi. Després de fer-li explicar com s'ho havia fet per expulsar els soldats cap a la costa, li va oferir la recompensa que li havia promès:

–Tu seràs el primer senyor cristià del castell. Com et dius?

–Em diuen Calafell, senyor.

–Doncs, així es dirà a partir d'avui el castell.

I vet aquí l'origen d'una de les forteses més grans de la costa del Penedès.

Pep Coll. *La nit que la muntanya va baixar al riu.* (Il·lustracions de Carles Arbat). Barcelona: La Galera, 2008, pàg. 118-121.

TEXT NÚM. 10

Desenes de miratges (del llibre *L'arrel de l'aigua*)

Desenes de miratges,
cercles i més cercles,
aigua que gira vertiginosa,
sempre engolida.

Al mig, la força
d'una mirada que juga
amb la dolçor de la pell
i busca l'arrel
fonda de l'aigua.

El que tinc és
un llapis a la mà
un paper estès davant meu,
i el desig d'escriure
noms plens de tendresa.

El color és el blau:
blau fosc de la tarda, atzur
del mar a migdia, blau
–blau cel del cel– i el blau
cendrós de l'oblit.

Jo no ho voldria
i busco
el roig de la sang
pell endins.

Montserrat Abelló. "Desenes de miratges", dins *L'arrel de l'aigua. Al cor de les paraules: obra poètica 1963-2002*. Barcelona: Proa, 2002, pàg. 246.

TEXT NÚM. 11

La pastoreta i la Mare de Déu

Fa molt i molt de temps, a finals del segle XVI, Reus era una ciutat tan petita que cabia dins de les muralles, i a l'altra banda d'allò que avui coneixem com el tomb de ravals tot eren conreus i camps.

En aquells temps la majoria de la gent dels pobles i ciutats d'Europa era molt senzilla, treballava moltes hores i tenia poc temps per descansar, i això feia que tot sovint es posés malalta.

L'any 1592 s'havia escampat una malaltia terrible que s'encomanava tant que tothom tenia un familiar, un amic o una persona coneguda i estimada que l'havia agafada i s'havia mort. Era la pesta. La pesta feia que es visqués en un ambient de tristesa i abatiment.

Però vet aquí que enmig de tanta dissort hi havia una noia que cada dia pasturava el seu ramat als afores de la ciutat, on l'herba creixia encara fresca. Mentre vigilava les cabres i els bens, anava resant a la Mare de Déu perquè s'acabés la pesta, i Reus tornés a ser de nou una ciutat alegre i en festa.

Un dia, mentre la pastoreta resava com de costum, se li va aparèixer la mateixa Mare de Déu, que li va dir:

–Ja fa dies que sento les teves pregàries i m'he compadit de tu.

–Vés i digues a la gent que, si encenen una espelma tan llarga com tota la muralla a l'església de Sant Pere, desapareixerà la pesta.

La noia, tota emocionada, va anar corrents a veure els membres del consell de govern per explicar-los allò que li havia passat, però no se la van creure i no li van fer cap cas. Llavors va tornar a anar allí on la Mare de Déu li havia parlat i va dir tota plorosa:

–Mareta meva, no m'han volgut escoltar. Com ho faré perquè em creguin de veritat?

I just en aquell moment, la Mare de Déu es va aparèixer novament davant de la pastoreta i, allargant el braç, se li va apropar, li va acaronar suaument la galta i li va deixar estampada una rosa vermella com a testimoni de les seves paraules.

Aquesta vegada, amb una prova tan evident, les autoritats sí que la van creure i van fer que una candela tan llarga com la muralla cremés per sempre més a l'altar major de la Prioral. I la pesta va desaparèixer.

En aquell lloc als afores de Reus on la Verge Maria es va aparèixer a la pastoreta, hi van construir una ermita, que avui és el Santuari de la Mare de Déu de Misericòrdia, patrona de la ciutat.

I vet aquí que, des de llavors, cada any el dia 25 de setembre s'hi celebra una festa en agraïment, on té cabuda la devoció, la gresca i la tradició. És una Festa Major.

Cristina Garreta. *La pastoreta i la Mare de Déu.* (Il·lustracions de Cristina Losantos). Reus: Junta d'Administració del Santuari de la Mare de Déu de Misericòrdia, 2004.

TEXT NÚM. 12

La mona i el dofí (del llibre *Faules d'Isop i La Fontaine*)

Quan viatjaven, els grecs d'aquell temps tenien el costum d'endur-se'n tota mena d'animals dalt del vaixell; sobretot mones i gossos.

S'esdevingué, doncs, que un vaixell que portava força diners, i també duia aquests animals, es va enfonsar no gaire lluny de la ciutat d'Atenes. Tot va ser per una fortíssima tempesta, i molts homes s'haurien ofegat si no hagués estat pels dofins, que van fer pujar a la seva esquena els pobres naufrags, i els van dur fins a la costa.

Una mona que hi havia al vaixell, i no sabia nedar, va voler aprofitar la seva semblança amb els homes, i va pujar a sobre d'un dofí per tal de salvar-se.

Quan ja gairebé arribaven a la costa, el dofí, només per dir alguna cosa, li preguntà:

–Que potser ets d'Atenes, tu?

–Sí li respongué la mona. Sóc un dels personatges més principals de la ciutat, si algun dia em necessites per qualsevol cosa, només has de preguntar al primer que trobis en arribar a Atenes, i ja et diran on visc. L'alcalde és el meu cosí, i tinc molt bones influències.

–Ah, doncs moltes gràcies. I el Pireu? Suposo que el deueu veure cada dia.

El Pireu és el port d'Atenes; però la mona, que no sabia, es va pensar que era el nom d'un persona. I va dir:

–Sí! Cada dia el veig. És molt amic meu.

Quan el dofí va sentir aquesta resposta va mirar qui duia al damunt. S'adonà que era una mona, la va tirar a l'aigua, i se'n tornà al vaixell a salvar més homes.

La mona d'aquesta història va fer com moltes persones: parlen de coses, i en realitat no en tenen ni idea. Només quan et mostres ignorant en alguna cosa podràs ser ensenyat pels altres; però si t'enorgulleixes sense cap motiu, mai no podràs aprendre res, i seràs un badoc tota la teva vida.

TEXT NÚM. 13

El jugador empedreït (del llibre *Llegendes de Tarragona*)

Hi havia a la ciutat de Tarragona un jugador empedreït que, per més que ho intentés, sempre perdia en el joc. Tot el que guanyava amb el treball cada dia, ho perdia en poques hores quan jugava a les nits. Una d'aquelles nits, sortint de la taverna sense cap moneda a les butxaques, va invocar el diable:

–Vull recuperar tot el que he perdut i guanyar sempre.

El diable se li aparegué de sobte i li preguntà:

–I que obtindré jo a canvi?

–Si ho aconsegueixes, d'aquí un any podràs venir a buscar la meva ànima.

El diable acceptà gustosament la proposta i ja es fregava les mans pensant amb quina facilitat aconseguiria l'ànima del jugador. Però aleshores, aparegué Déu, que s'interposà entre tots dos i digué al jugador:

–Qui et penses que ets per disposar del que no és teu? La teva ànima em pertany. Si el diable la vol ha de complir la condició que jo li posaré: exactament d'aquí un any, en una sola nit i a trenc d'alba, ha de construir un pont de pedra tan gran com jo vulgui. Si no ho aconsegueix, no tindrà la teva ànima.

El diable no tingué més remei que acceptar la condició imposada per Déu i es comprometé a construir el pont. Déu li digué que l'havia d'aixecar entre el mas Pastor i el mas dels Arcs, vora el camí que porta a Valls.

Passat un any, el diable es posà a construir aquell monument picant i tallant les pedres sense descans. Només li faltava un última pedra per enllestir l'encàrrec quan el gall del mas dels Arcs es posà a cantar. El diable aixecà el cap i veié com a l'horitzó començava a clarejar. Extenuat pel treball que havia fet i enfurismat per no haver-lo pogut enllestir a temps i haver-se quedat sense l'ànima del jugador, llança amb violència la darrera pedra i desaparegué enmig d'un núvol de fum. I si avui es mira el pont del Diable, encara es pot veure, al costat dret del monument, el buit on hi hauria d'haver anat aquesta darrera pedra.

TEXT NÚM. 14

El salt de la reina mora de Siurana

(del llibre *La nit que la muntanya va baixar al riu*)

A mitjan segle XII, quan el comte de Barcelona i els seus aliats van haver conquerit les ciutats de Lleida i de Tortosa, tot el principal de Catalunya va quedar en poder del nobles cristians. Tot Catalunya, excepte la vila de Siurana, situada al capdamunt d'una cinglera del Priorat. Tan sols s'hi podia accedir per una estreta franja de terra on hi havia el castell, tota la resta de l'altiplà on s'aixecava el poble era envoltada de penya-segats altíssims. El rei moro de la població, l'últim que quedava a Catalunya, s'hi havia atrinxerat i rebutjava amb èxit els continus atacs de les tropes cristianes.

Entre la població musulmana de Siurana hi havia també una família jueva. El cap de família, veient que tard o d'hora la població havia de caure i el dia que caigués els seguidors de la creu es venjarien passant la població a foc i a sang, va intentar salvar la seva família. Una nit va robar la clau del castell i va baixar d'amagat fins a Cornudella de Montsant, on hi havia el campament de les tropes cristianes. Va oferir als capitosts la clau de la fortalesa, amb la condició que respectessin la seva família. Els cristians, és clar, van jurar-li per Déu i tots els sants que respectarien casa seva i que durant l'atac cap dels seus familiars prendria mal. I el jueu va donar-los la clau.

Conten que la nit que hi havia d'haver l'atac definitiu, el rei moro havia preparat un gran banquet al saló del palau. A pesar de l'alerta dels guardians advertint que s'apropaven les tropes cristianes, no va voler anul·lar la celebració, confiant que els seus soldats, igual que en altres ocasions, refusarien l'atac com qui diu sense despentinar-se. Tot d'una, enmig de la gatzara del sopar, va entrar una fletxa per la finestra i es clavà al mig del corder rostit que els servents acabaven de deixar damunt de la taula. El rei es posà a cridar ordres a tort i a dret i a l'acte tots els homes van abandonar la sala per afegir-se a la defensa del castell. La reina mora es va quedar sola amb les seves tres serventes, que anaven i venien de la muralla portant-li notícies cada cop més desesperades. Quan va veure que la cosa estava perduda, va manar a

la primera donzella que li escalfés aigua per banyar-se; a la segona, que li preparés el seu vestit més elegant, i a la tercera, que anés a l'estable i li ensellés el cavall blanc.

Poca estona després, la reina mora, empolainada de cap a peus, va muntar el cavall i va córrer cap al lloc de la lluita. Les tropes cristianes havien entrat al castell i avançaven decidides cap al poble.

–És la reina! No la mateu! –va cridar el capitost dels cristians–.No la mateu! Agafeu-me-la viva!

–No m'atraparàs, cristià del dimoni! –remugava la reina esperonant el cavall.

Els perseguïdors creïen que intentava fugir pel camí d'accés a la vila, quan tot d'una, la reina decantà el cavall cap a la dreta i tots dos es van precipitar pel penya-segat.

Els soldats cristians van arrasar Siurana i van matar tothom, sense fer distinció de moros ni jueus. Tan sols es va poder salvar el jueu de la clau, que d'un bocí lluny va contemplar horroritzat i rabiós com casa seva cremava pels quatre costats amb la dona i els fills a dintre.

Així va caure l'últim baluard sarraí del Principat de Catalunya: amb traïcions, amb covardies i també amb actes heroics, com en qualsevol batalla. A Siurana, però, tant el cap de família jueu com la reina mora van deixar el seu rastre gravat a la penya per sempre més. En un indret del penya-segat encara avui es pot endevinar en el perfil de la roca la cara del jueu, i a tocar del castell, just al caire del precipici, l'última potada del cavall marcada a la penya. empremtes de traïdors, de covards o potser d'herois, tot depèn del costat que es miri.

Pep Coll. *La nit que la muntanya va baixar al riu.* (Il·lustracions de Carles Arbat). Barcelona: La Galera, 2008, pàg. 126-129.

TEXT NÚM. 15

Envejo els ocells (dins del llibre *Vida diària*)

Envejo els ocells
perquè tenen ales
–però no tenen mans.

Envejo els arbres
perquè tenen branques
–però no tenen mans
ni ungles.
No teixeixen xarxes,
ni fan cistells,
escombres, garlandes;
no poden trenar cabells,
sospesar pedres,
ni bastir cases.

He envejat els ocells,
però les mans,
són fortes,
estimen,
donen i accepten.

Vull mans
i no vull ales!

Montserrat Abelló. *Envejo els ocells, dins Vida diària. Al cor de les paraules: obra poètica 1963-2002.* Barcelona: Proa, 2002, pàg. 51

TEXT NÚM. 16

La guineu i la cigonya (del llibre *Contes per explicar en 1 minut*)

Hi havia una vegada dues amigues íntimes, una cigonya i una guineu. Sempre que es trobaven al bosc s'aturaven a xerrar una estona. Per exemple, la cigonya comentava a la guineu: "Avui mentre volava he vist quatre o cinc llebres que et poden interessar per sopar". I la guineu li contestava: "He sentit que el camp de blat el segaran demà passat, per tant, si vols aconseguir uns quants grans, vés-hi volant".

Un altre dia, la guineu deia a la cigonya: "Avui tens el bec d'un color preciós". I la cigonya li contestava: "Dons tu portes el pèl que sembla que estrenis abric".

Però no he dit que, malgrat la seva amistat, la guineu era una mica bromista, de manera que en una d'aquestes trobades va decidir gastar una broma a la cigonya.

–Demà et convido a dinar –li va dir.

–Que bé, moltes gràcies –va contestar la seva amiga.

Va arribar l'hora de dinar i la cigonya es va trobar que la seva amiga havia posat dos plats molt plans i sense vores per menjar, de manera que mentre la guineu treia la seva llengua llarga i llepava tot el plat amb gust, a la cigonya amb el seu bec se li escapava tot el menjar i li sortia del plat.

Quan se'n va anar la cigonya, la guineu es va quedar rient una bona estona: "Quina broma tan pesada que li he gastat".

La cigonya es va quedar amb gana, però no va dir res, va esperar uns quants dies i va dir a la seva amiga: "Avui et convido jo". ¿I sabeu què va fer?, doncs va posar tot el menjar en dos gerros molt llargs, molt llargs i molt estrets, de manera que ella arribava fins al fons amb el bec; en canvi, la guineu no podia tastar res perquè no li arribava la llengua al fons.

¿Què vol dir tot això?, doncs molt senzill: no s'ha de fer als altres el que no t'agradaria que et fessin a tu.

Victoria Bermejo i Miguel Gallardo. *Contes per explicar en 1 minut.* Cercle de lectors, 2002, pàg. 71-72.

TEXT NÚM. 17

La processó de les rates (del llibre *Llegendes de Tarragona*)

Temps era temps, al palau d'un noble tarragoní hi havia un gran nombre de rates que feien de les seves al rebost i al graner, sense que cap criat aconseguís fer res per aturar-les. Un dia, el rei va visitar el palau i, enmig del dinar que el noble li feia en honor seu, van aparèixer les rates que entre el crits de les dames de la cort, van fer net de totes les esplèndides viandes que havien preparat. El rei s'aixecà indignat i proclamà:

–No tornaré a posar el peu en aquest palau fins que no hi quedi cap rata!

El noble, que volia que el rei oblidés aquell episodi, va manar als seus criats que busquessin el millor gat de tota la comarca. Els criats van obeir diligentment i van portar el millor gat que van trobar. El felí va perseguir les rates per tot el palau, fent la seva feina, però aquelles bestioles que, a més de molt nombroses, eren més llestes que ell, sempre se li escapaven i s'amagaven en caus molt petits on ell no podia entrar. Un dia, cansat de perseguir-les, va tenir una pensada: com que feia dies que no menjava, estava tan prim que semblava un cadàver i ho va aprofitar per fingir que era mort aguantant la respiració i estirat potes enlaire. Les rates hi van caure de quatre grapes i, pensant realment que el gat era mort, van decidir celebrar-ho enterrant-lo amb tots els honors. Van construir una mena de llitera sobre la qual van carregar el cos del gat i, entre totes, el van traslladar cerimoniosament al lloc on el pensaven soterrar. El gat, quan ja havien recorregut més de mig camí, va observar que les rates estaven cansades d'aguantar el seu pes. "Aquesta és la meva!", va pensar. Va fer un gran salt i se les va cruspir totes, l'una rere l'altra.

El noble va recuperar d'aquesta manera el favor del monarca, que va poder convidar moltes vegades. Content per haver-se deslliurat de la plaga i en agraïment al gat que ho havia fet possible, va fer gravar la seva història en una pedra. Aquesta història escrita en pedra és la que es pot veure en el fris d'un capitell, davant mateix del finestral que dóna a la sagristia, en la catedral de Tarragona.